

Sida – ett verktyg för global utveckling

Sida

► INNEHÅLL

Sida – ett verktyg för global utveckling	3
Ett globalt ansvar	6
Kampen mot fattigdomen	8
<i>Samarbete med Central- och Östeuropa</i>	9
Ett statligt verk	10
<i>Utlandsorganisationen</i>	11
<i>Sidas organisation</i>	12
<i>En strategi för Zambia växer fram</i>	14
Så arbetar Sida	16
Experter till förfogande	18
10 000 dagar till lärande	20
<i>Inte karriär – men gärna livslångt lärande</i>	21
Information för att minska fattigdomen	22
<i>Kunskap för ökad förståelse</i>	23
Ett samarbete med många parter	24
<i>Med rötter i folkrörelserna</i>	25
<i>Affärer för minskad fattigdom</i>	26
<i>Demokratisering genom offentlig förvaltning</i>	28
Från lokal mission till en rättvisare värld	30
Referenser och lästips	33

Utgiven av Sida 2003

Grafisk form och produktion: Svensk Information

Tryck: Elanders Novum AB, Göteborg, februari 2003.44534

Artikelnummer: SIDA2197sv.

ISBN: 91586 2136-9

Foto: Sean Sprauge/Phoenix

Många av Sidas insatser tar fasta på barns rätt till utbildning. Bland annat i Kambodja ges basutbildning högsta prioritet.

Sida – ett verktyg för global utveckling

Fattigdomen i världen har dramatiskt förändrats under de senaste årtiondena. Livslängden i utvecklingsländerna har ökat med 20 år, analfabetismen nästan halverats och under 1990-talet minskade andelen människor som lever på mindre än tio kronor om dagen från 29 till 23 procent.

Det är alltså uppenbart att materiell fattigdom kan undanröjas eller minskas.

Samtidigt har gapet mellan rika och fattiga aldrig varit större. På längre sikt kan välfärden i de rika länderna inte fortsätta att utvecklas samtidigt som miljontals människor i andra länder lider av fattigdom, konflikter, miljöförstöring och social otrygghet.

Under de senaste tio åren har världens länder samlats kring ett antal viktiga deklarationer och handlingsprogram som sätter kampen mot fattigdo-

”Det är dags att minska gapet mellan ord och handling. Varje dag dör tusentals barn till följd av svält eller sjukdomar som enkelt kan behandlas. Detta är fullständigt oacceptabelt och ovärdigt världssamfundet.

Det är dags att skapa en verklig förändring för de mest behövande människorna. Det är dags att ge de unga hopp om att växa upp och leva i en tryggare, rättvisare och miljömässigt sund värld. Endast genom gemensamma ansträngningar kan vi uppnå detta.”

Statsminister Göran Persson, vid Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg den 3 september 2002.

men som sin högsta prioritet. Det är en enighet som aldrig tidigare visats.

Ett av de viktigaste uttrycken för kampen mot fattigdomen är den så kallade Millenniedeklarationen som FN:s generalförsamling antog hösten 2000. Huvudmålet i den är att halvera fattigdomen till 2015.

Den stora utmaningen för Sverige och alla andra länder är nu att förverkliga de mål som världssamfundet enat sig om och gå från idé till handling.

I det arbetet är utvecklingssamarbete en viktig del, men det måste kompletteras med insatser på andra viktiga politikområden för att ge resultat.

Sverige kan, både som enskilt land och som en del av EU, ställa krav på att handels-, utrikes- och jordbrukspolitiken utformas så att de fattiga länderna inte missgynnas. Vi kan arbeta för rättvisare spelregler i förhandlingarna om världshandeln, för att ge de fattiga länderna möjlighet att delta i dialogen.

Samarbete och samordning mellan givarländer och internationella organ behövs för att alla ska dra åt samma håll. Insatserna måste vidare koncentreras till områden där de mest behövs. Samordning mellan givarna kan ske genom att resurserna förmedlas via olika FN-organ eller exempelvis Världsbanken. Det kan också ske i samarbete mellan Sida och andra nationella biståndsorgan.

► FN:S MILLENNIEMÅL

I september 2000 antogs FN:s Millenniedeklaration som bland annat innehåller följande åtta utvecklingsmål:

Utplåna extrem fattigdom och hunger

Att mellan åren 1990–2015 halvera andelen personer med en inkomst på mindre än en dollar/dag samt halvera andelen som lider av hunger.

Uppnå allmän grundskoleutbildning

Att under perioden 1990–2015 uppnå grundskoleutbildning för alla flickor och pojkar.

Främja jämställdhet och ökade möjligheter för kvinnor

Att eliminera utbildningsskillnader beroende på kön, helst före år 2005 men inte senare än år 2015.

Minska barnadödligheten

Att reducera barnadödligheten (under fem års ålder) med 2/3 fram till år 2015.

Förbättra mödrars hälsa

Att reducera mödradödligheten med 3/4 fram till år 2015.

Bekämpa hiv/aids, malaria och andra sjukdomar

Att stoppa spridningen av hiv/aids, malaria och andra sjukdomar före år 2015.

Försäkra en miljömässigt hållbar utveckling

Att halvera andelen människor utan tillgång till rent vatten före år 2015.

Att före år 2020 signifikant ha ökat livsvillkoren för minst 100 miljoner människor i slumområden.

Utveckla ett globalt partnerskap för utvecklingssamarbete

Att utveckla ett öppet, rättvist och icke-diskriminerande handels- och finanssystem.

Att beakta behoven hos de minst utvecklade länderna.

Ett globalt ansvar

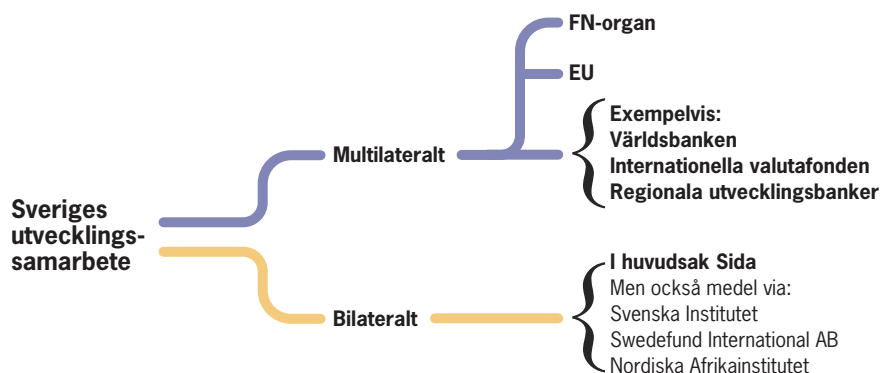
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida, har riksdagens och regeringens uppdrag att investera en stor del av de pengar som svenskarna via skatten bidrar med för att minska fattigdomen i världen.

Under 2003 kommer 15,9 miljarder att satsas på utvecklingssamarbetet, dels direkt mellan Sverige och enskilda länder och regioner, dels via internationella organisationer och EU. Närmare 11,3 miljarder går via Sida.

Av det totala utvecklingssamarbetet fördelas merparten – omkring 60 procent – i form av så kallat bilateralt stöd via Sida. Bilateralt utvecklingssamarbete omfattar i huvudsak det samarbete som Sverige bedriver direkt med ett annat land. Riksdag och regering beslutar om de ekonomiska ramarna, vilka länder vi ska bedriva utvecklingssamarbete med och vilken inriktning samarbetet ska ha.

Sida stödjer för närvarande insatser i närmare 120 länder, men en stor del av resurserna går till ett fyrtiototal länder med vilka Sverige har ett mer långsiktigt och fördjupat samarbete.

Därutöver bidrar Sverige till det multilaterala utvecklingssamarbetet, det bistånd som Sverige och andra länder tillsammans ger via internationella organisationer. Det mesta av stödet går genom FN:s

*Sverige bidrar
årligen med mer än
200 miljoner kronor
till FN:s organ för
livsmedelshjälp,
World Food
Programme.
Betydande bidrag
har givits till
Afghanistan under
återuppbyggnaden.*

olika grenar som till exempel WHO, Unesco, UNHCR och Unicef. Här finns också det stöd som utbetalas via Världsbanksgruppen, de regionala utvecklingsbankerna och Europeiska Utvecklingsfonden.

Sveriges medlemskap i EU har inneburit att mycket av utvecklingssamarbetet idag sker från ett EU-perspektiv. Under 2002 bidrog Sverige med 757 miljoner kronor till Europeiska unionens utvecklingssamarbete. Unionen och dess medlemsstater utgör tillsammans världens största bidragsgivare.

Utöver detta tillkommer anslaget för Central- och Östeuropa, vilket finansieras utanför biståndsramen. 2003 är det 749 miljoner kronor.

Sida administrerar en mycket stor del av utvecklingssamarbetet. Sidas egna beräknade utgifter uppgick under 2002 till 642 miljoner kronor, vilket motsvarar cirka 6 procent av de knappt 11 miljarder kronor Sida förmedlade.

Av Sidas egna kostnader går den största delen till personalkostnader.

Kampen mot fattigdomen

Att minska fattigdom har alltid varit, och förblir, det främsta målet för utvecklingssamarbetet. Men de stora förändringar som har skett i världen under de senaste 40 åren – bland annat globaliseringen och tekniska framsteg – har aktualiserat en omorientering av tidigare strategier mot en ny helhetssyn.

Sidas övergripande förhållningssätt, ”Perspectives on Poverty”, utgår från att:

- Samarbetsländerna har ansvaret
- Fattigdom har många dimensioner och åtgärder måste därför beakta helheten
- Fattigdom tar sig olika uttryck och därför krävs gedigna analyser och resurser för att sedan genomföra åtgärder

I principprogrammet ”Sida vid sida” analyseras utvecklingen i världen och dess följder för svenskt utvecklingssamarbete. Där slås fast utvecklingssamarbetets roll för att ge fattiga människor ett bättre liv, värna miljön, främja fred, demokrati och jämställdhet. Sidas uppgift är att skapa förutsättningar för uthållig utveckling som på sikt gör bistånd överflödigt.

Att ordet bistånd alltmer sällan används återspeglar den nya orienteringen. Bistånd kan tolkas som ett ensidigt givande. Att undanröja fattigdomen i världen är en gemensam internationell angelägenhet som är

nödvändig för att trygga alla länders utveckling. Utvecklingssamarbetet har en strategisk betydelse i detta arbete eftersom det skapar förutsättningar för fattiga länder att delta i det globala samspelet.

Utvecklingssamarbetet är till nytta också för Sverige. Genom Sida medverkar Sverige i processer som innebär att globala problem löses. Att föreningarna i Östersjön minskar, att smittsamma sjukdomar bekämpas och att skogen brukas uthålligt är till nytta för Sverige och svenskarna.

Utvecklingssamarbetet bidrar också till att bygga relationer och nätverk som gynnar såväl Sverige som samarbetsländerna. Företag, institutioner, kommuner och experter är engagerade i samarbetet och utvecklar nya och fördjupade kontakter.

Sida bidrar på kort och lång sikt också till Sveriges utveckling. Svenska företag får kunskaper och möjligheter att verka på nya marknader. Genom att svenskar engageras i utvecklingssamarbetet ökar kunskaperna i flera sektorer som är viktiga för Sverige.

Ett renare Östersjön. Med hjälp av investeringsstöd från Sida har flera avloppsreningsverk tagits i drift i de baltiska länderna. Stödet riktas till regionens största utsläppskällor, så kallade "hot spots", och utsläppen har börjat minska.

Samarbete med Central- och Östeuropa

Samarbetet med Central- och Östeuropa tar sin utgångspunkt i den proposition som riksdagen antog våren 2001. Det övergripande målet för samarbetet är att "främja en hållbar utveckling, fördjupad integration och partnerskap i Östersjöområdet och dess omgivningar". Samarbetet sker utifrån behoven i samarbetsländerna där svenska resurser utnyttjas. Detta samarbete bygger på sex huvudområden:

- Gemensam säkerhet
- Demokratins fördjupning

- Ekonomisk omvandling
- Social trygghet
- Miljö
- Utbildning och forskning

När det gäller kandidatländerna Estland, Lettland, Litauen och Polen ska samarbetet bidra till EU-anpassningen. Stödet till de övriga länderna – Ryssland, Ukraina och Vitryssland – inriktas på att främja systemförändringar och bidra till att länderna integreras i det europeiska samarbetet.

Ett statligt verk

Sida är en av drygt 300 statliga myndigheter och lyder under utrikesdepartementet. Myndigheten svarar för att fördela en stor del av Sveriges totala bistånd på 15,9 miljarder kronor.

Foto: Peter Knutson

Sida är, enligt regeringens instruktion, central förvaltningsmyndighet för Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete och för stödet till Central- och Östeuropa. Utöver det direkta samarbetet mellan Sverige och andra länder ska Sida – i den omfattning som regeringen bestämmer – även handlägga utvecklingssamarbete som sker genom mellanstatliga organisationer som FN och EU.

Regering och riksdag har beslutat att Sida i verksamheten bland annat ska främja medverkan av

► SIDAS PERSONAL I SIFFROR

Det totala antalet anställda uppgick i december 2002 till 853 personer. Av dessa arbetar 359 utomlands.

60 procent är kvinnor, 40 procent är män.

Den genomsnittliga åldern bland personalen är 46 år.

71 procent har akademisk utbildning eller någon form av eftergymnasial utbildning. Sida har därmed nästan dubbelt så många anställda med akademisk examen som övriga statsförvaltningen.

Utlandsorganisationen

De utlandsstationerade följer och granskar samarbetsprogrammen i landet samt besöker mottagare. De gör kvartalsvisa uppföljningar och genomför tillsammans med utsänd personal från Sverige årsvisa genomgångar. Utvärderingar genomförs vid vissa intervaller. En allt viktigare uppgift är samordningen mellan olika biståndsgivare, inte minst inom EU.

Ju mer omfattande Sveriges utvecklingssamarbete är, desto större representation. Ofta finns ett ambassadråd med ansvar för utvecklings-

samarbetet. I några av de största mottagarländerna har Sida en betydande närvaro med ett omfattande delegerat ansvar. Under de närmaste åren ska ambassadernas ansvar för utvecklingssamarbetet förstärkas. I länder med ett mindre engagemang är de utsända färre och större ekonomiska beslut tas centralt i Sverige.

När utvecklingssamarbetet kräver lokal närvaro men där Sveriges politiska, konsulära eller handelsutbyte med landet i övrigt är begränsat, tjänstgör enbart Sidapersonal vid ambassaden.

svenska organisationer, institutioner och företag i utvecklingssamarbetet och sprida information om det svenska utvecklingssamarbetet.

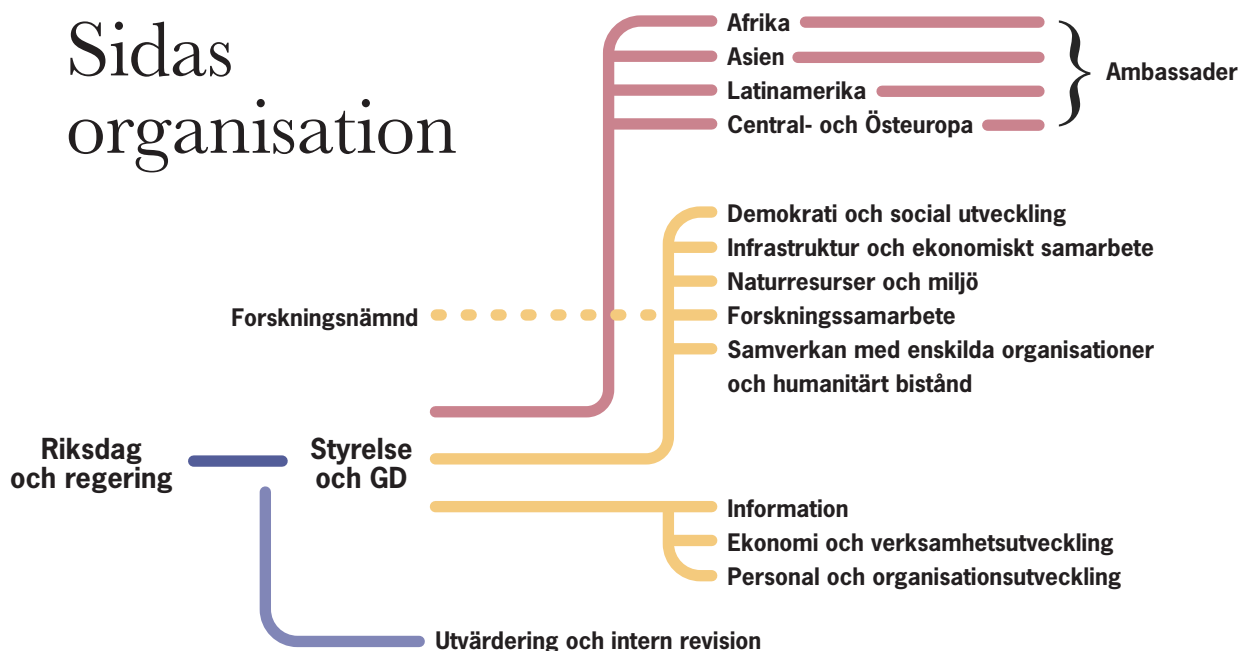
Sidas verksamhet bestäms övergripande av de riksdagsbeslut som tagits om bland annat hållbar utveckling, fattigdomsbekämpning, demokrati och mänskliga rättigheter, strategierna för Asien och Afrika, konfliktförebyggande verksamhet och jämställdhet. Inom Sida har generaldirektören fastställt ett antal riktlinjer som ytterligare förtydligar hur myndigheter ska arbeta för att förverkliga riksdagsbesluten.

I den årliga budgetpropositionen fastställer riksdagen de ekonomiska ramarna och inriktningen av utvecklingssamarbetet. Därefter utfärdar regeringen

ett så kallat regleringsbrev som anger de mål som ska uppnås, hur mycket pengar myndigheten förfogar över och hur pengarna fördelas mellan Sidas olika utgiftsposter.

Regeringen poängterar bland annat att den "multidimensionella och integrerade" synen på fattigdom ska genomsyra hela Sidas verksamhet och styra utformningen av insatser inom all verksamhet. Andra viktiga uppgifter som understryks är arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter, kampen mot hiv/aids och barns rättigheter. I allt utvecklingssamarbete ska Sida ta hänsyn till hur insatserna påverkar kvinnor och män. Samarbetsländernas möjligheter att integrera miljöhänsyn i hela sin politik ska förbättras. ➤

Sidas organisation

Liksom för övriga myndigheter utser regeringen styrelse och generaldirektör. Styrelsen har elva ledamöter. Generaldirektören är ordförande. I styrelsen finns företrädare för riksdagspartierna, näringslivet, de fackliga organisationerna och frivilligorganisationer.

Styrelsen är huvudsakligen rådgivande, men be-

slutar bland annat om myndighetens budgetunderlag, årsredovisning och utvärderingsplan. Sidas generaldirektör bär det yttersta ansvaret för att regerings- och riksdagsbeslut genomförs.

Verksledningen består av generaldirektören, en överdirektör och de elva avdelnings- och sekreteriatscheferna.

Sida organiseras i region- och ämnesavdelningar.

Fyra regionavdelningar för Afrika, Asien, Latinamerika samt Central- och Östeuropa Regionavdelningarna har det övergripande ansvaret för samarbetet med respektive region. De skapar strategier för sina regioner och bevakar att insatserna följer de fastställda strategierna.

Ämnesavdelningarna är fem till antalet och har till uppgift att analysera och bedöma förslag till nya biståndprojekt och ett fortlöpande ansvar för att svenska insatser utformas så att de når målen. När projekten sedan genomförs samarbetar ämnesavdelningen med Sveriges ambassad i det aktuella landet.

Avdelningen för Demokrati och social utveckling (DESO) svarar för insatser som främjar demokrati och mänskliga rättigheter, offentlig förvaltning, hälsa, utbildning, kultur och media. Den handlägger projekt i olika faser – från förslag via genomförande till utvärdering och avveckling.

Avdelningen för Infrastruktur och ekonomiskt samarbete (INEC) svarar för insatser inom energi, telekommunikation, transporter, urban utveckling och miljö, näringsliv, ekonomiskt samarbete, kapitalmarknadsutveckling, handel, u- och biståndskrediter.

Avdelningen för naturresurser och miljö (NATUR) svarar för insatser inom jordbruk, skogsbruk, markvård, fiske, kustutveckling och marina miljöer, vattenresurser, övergripande förvaltning av natur-

resurser och biologisk mångfald samt vattenförsörjning och sanitet på landsbygden.

Avdelningen för forskningssamarbete (SAREC) stödjer forskningsråd, universitet och forskningsinstitutioner i fattiga länder, samt regionala forskningsnätverk och internationella forskningsprogram. SAREC svarar även för stöd till svensk u-landsforskning genom Sidas forskningsnämnd. Nämnden har elva ledamöter varav två representerar myndigheten Sida och de övriga forskningen. Regeringen utser ordförande och representanterna för forskningen.

Avdelningen för samverkan med enskilda organisationer och humanitärt bistånd & konfliktlösning (SEKA) är Sidas kanal för utvecklingssamarbete genom folkrörelser och enskilda organisationer och svarar för humanitärt bistånd, återuppbyggnad, samt freds- och konfliktarbete. Här ingår också verksamheten vid Sida Civil Society Center i Härnösand.

Informationsavdelningen (INFO) samordnar Sidas externa och interna kommunikation och ger stöd till biståndsorganisationernas informationsarbete i Sverige.

Ekonomi- och verksamhetsutveckling (EVU) ansvarar för redovisning och ekonomisk styrning, metod- och verksamhetsutvecklingsfrågor samt IT-frågor. Avdelningen har också ansvar för juridik och upphandlingsfrågor samt internservice.

Avdelningen för personal- och organisationsutveckling (PEO) ansvarar för tre områden: personal- och organisationsutveckling internt inom Sida, kompetensutveckling och rekrytering för bilateralt och multilateralt utvecklingssamarbete samt internationella kurser.

Sekretariatet för utvärdering och internrevision (UTV) rapporterar direkt till Sidas styrelse. Utvärderingarna ska dels främja lärande genom att återföra erfarenheter av pågående och genomförd verksamhet, dels öka kontrollen genom att dokumentera användning och resultat av utvecklingsinsatser.

► **39 KONTOR I SAMARBETSLÄNDERNA**

Sidas så kallade fältorganisation består av 39 kontor i de viktigaste samarbetsländerna. Sedan 1995 är utrikesdepartementets och Sidas utsända samlokaliserade vid ambassaderna. 359 medarbetare, varav drygt 150 är svenskar, är i dag stationerade utanför Sverige och tillhör ambassaden i det aktuella landet.

En strategi för Zambia växer fram

Att medverka i framtagandet av landsstrategierna är en av de viktigaste uppgifterna för Sidas utlandsmyndigheter. Under minst ett år arbetar ambassadrådet/ekonomen Kristina Kühnel och hennes kolleger vid Sveriges ambassad i Zambia med att utarbeta och förankra inriktningen av den nya landstrategin.

Ambassaden i Zambia har bildat en nationell referensgrupp med företrädare för den privata sektorn, den finansiella sektorn, universiteten och det civila samhället. Gruppen granskar dokumenten och kommenterar slutsatser. Vidare finns en arbetsgrupp för landsstrategi Zambia på Sida i Stockholm. Därtill sker särskilda konsultationer med zambiska staten under processens gång.

– Den zambiska referensgruppen är ett nytt spännande grepp, säger Kristina Kühnel.

Kännetecknande för det svenska utvecklingssamarbetet är förskjutningen mot insatser för att förändra och stärka institutioner och system.

– För att den enskilde bonden ska få det bättre krävs att jordbrukssektorn som helhet utvecklas

positivt och styrs av goda policies och institutioner som bidrar till att skapa hållbara förutsättningar för ökad produktion, och därmed för ökade inkomster och ökad livsmedelssäkerhet. Men det är inte antingen eller. Vi arbetar också med program som direkt riktar sig till och berör enskilda människor.

Samarbetet mellan olika givarländer har också ökat, särskilt lokalt. Den svenska ambassaden i huvudstaden Lusaka har täta kontakter med i synnerhet Norge, Nederländerna, Storbritannien, Irland och Danmark.

– Vi har likartade program i Zambia och försöker därför mer och mer att samordna oss så att inte alla springer samtidigt till regeringen i samma ärenden.

– Vi har också utmärkta kontakter med EU-kommissionen och ser till att vi inte överlappar varandra eller dubbelfinansierar.

Landstrategierna bygger på en landanalys och en resultatanalys som tillsammans ger underlag för den kommande inriktningen. I landanalysen bedöms särskilt förutsättningarna för utveckling och fattigdomsminskning, alltså den politiska viljan att göra något åt fattigdomen. Vidare bedöms de ekonomiska faktorer som påverkar utveckling, både sådana som landet självt råar över och externa. Inom demokratiutveckling granskas viljan till maktodelning och ökat inflytande i beslutsprocesser. Regionala frågor, exempelvis flyktingströmmar, blir också belysta.

Sveriges utvecklingssamarbete med Zambia uppgår under 2002 till 161 miljoner kronor och beräk-

Ambassadrådet Kristina Kühnel arbetar med den nya landstrategin för Zambia.

nas öka något under kommande treårsperiod. Tyngdpunkten ligger på sektorsövergripande insatser inom hälsa och jordbruk samt på demokratisk utveckling. Därtill lämnas stöd inom energiområdet och till utvecklingen av den privata sektorn. Urbana frågor avses få ökad uppmärksamhet under kommande år.

Så arbetar Sida

Utgångspunkten för utvecklingssamarbetet och Sidas insatser är de landstrategier som utarbetas för varje samarbetsland. Det är samarbetsländerna som ansvarar för utvecklingen. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens.

Foto: Sean Sprague/Phoenix

Utbildning är en grundsten i värdet om mänskliga rättigheter. I Vietnam går 97% av barnen i grundskola.

► LANDSTRATEGI – VIETNAM

"Erfarenheterna visar att svenskt tänkande och svenska idéer har haft stor genomslagskraft genom att Sverige kunnat agera i fronten av ekonomiska, legala, administrativa, sociala och också politiska reformer. Vietnam har upprepade gånger bekräftat denna roll för Sverige. Att beträda nya vägar uppges vara möjligt i ett samarbete med Sverige som partner. Särskilt har detta kommit till uttryck i de tidiga insatserna rörande ekonomiska reformer, och senare avseende rättssamarbete, stöd till nationalförsamlingen, utbildning i mänskliga rättigheter samt utveckling av medias roll."

Utdrag ur landstrategi för Vietnam 1999–2003. Vietnam har varit ett svenskt programland sedan 1970. Under 2001 satsade Sverige 354 miljoner kronor på utvecklingssamarbetet med Vietnam. Målet för samarbetet är att långsiktigt och på ett miljömässigt hållbart sätt minska fattigdomen och att främja demokrati och mänskliga rättigheter.

Varje land har sin särart och förutsättningarna för utveckling varierar starkt från land till land. I dag har drygt 40 *landstrategier* fastslagits för att styra utvecklingssamarbetet med enskilda samarbetsländer. Strategierna omfattar allt bistånd till det aktuella landet och styr Sveriges handlande under perioder upp till fem år.

Förslag till strategier utvecklas av Sida och fastställs av regeringen. De baseras på en nära dialog med samarbetslandet, både regeringen och det civila samhället. Sveriges ambassad i samarbetslandet har en nyckelroll. I Sverige medverkar även till exempel folkrörelser, enskilda organisationer, Exportrådet, universitet och sakkunniga i processen.

För att så långt som möjligt integrera det svenska samarbetet med ländernas egna ansträngningar – och samordna insatserna med andra biståndsgivare – försöker man i allt högre utsträckning koppla strategierna till samarbetsländernas egna utvecklingsstrategier.

Landsstrategierna söker analysera och beskriva fattigdom. Utifrån dessa diskuteras åtgärder, stöd till projekt och program som beaktar den aktuella situationen, Sveriges möjligheter att bidra och omvärldsfaktorer. Åtgärder för att minska fattigdom kan vara:

- Stöd till strukturella förändringar som gynnar de fattigaste, exempelvis demokratiska reformer, ekonomisk stabilitet, öppenhet och kamp mot korruption.
- Åtgärder som riktas till breda befolkningsgrupper,

däribland förbättrad utbildning, landsbygdsutveckling och småföretagsutveckling.

- Stöd som direkt inriktas mot olika fattiga befolkningsgrupper.

Ägarskap är ett centralt begrepp. Insatser måste genomföras av parter som har vilja, resurser, kunskaper och möjligheter att leda utvecklingsprocesser. Med ägarskapet följer ett ansvar för tagna beslut och insatser som vidtas. Därför är en av Sidas viktigaste uppgifter att stärka samarbetsparternas möjligheter, på kort och lång sikt, att utöva ägarskap.

Utvecklingsprocesser är i sig komplicerade och utmärks av stor osäkerhet. Utveckling inträffar inte inom fastlagda och förutsägbara ramar. Snarare sker en ständig förändring som kräver ett stort mått av flexibilitet.

Med hänsyn till denna nya grundsyn kommer en växande del av utvecklingssamarbetet att ledas i samarbetslandet – av samarbetsparter och av Sidas personal i fält som normalt arbetar vid Sveriges ambassad.

Inom de närmaste åren kommer upp till 20 ambassader att få ett ökat ekonomiskt och personellt ansvar för utvecklingssamarbetet inom respektive land. I dessa länder kommer kvalificerad inhemsk personal att, i allt högre utsträckning, ansvara för Sidas del av samarbetet. Enligt denna nya ordning tillhandahåller myndigheten i Stockholm expertis som Sidas personal i samarbetsländerna sedan kan efterfråga.

Experter till förfogande

För att skapa ett effektivt och uthålligt utvecklingssamarbete krävs insatser inom flera samverkande sektorer. Personer med olika kompetenser planerar och utformar därför tillsammans Sveriges insatser. Inom Sida verkar experter inom många olika områden.

Foto: Fredrik Hjerling

Socialantropologen Katja Jassey undersöker hur stödet ska utformas för att öka fattiga människors makt över sina liv.

– Vårt stöd syftar ytterst till att fattiga människor ska få makt över sina egna liv, kunna göra strategiska val såväl ekonomiskt, socialt som politiskt. Men hur ska vi nå dit? Vad ska vi stödja och hur?

Socialantropologen Katja Jassey är sociokulturell rådgivare vid Sidas Enhet för Policy och Samhällsanalys. Enheten arbetar inte inom någon särskild sektor utan med hela myndigheten och på alla nivåer.

Efter att ha arbetat för FN:s jordbruksorgan FAO i Zimbabwe anställdes hon vid Sida 1997.

– Antropologin lär oss förstå verkligheten och hur vi tolkar den. Det gäller att se sin egen position utifrån den världsbild man har.

Utvecklingssamarbetet handlar inte längre om att detaljutforma projekt utan att sätta mål för förändringar, vilket återspeglas i Sidas nya fattigdomspolicy.

– Vi ska inte sitta här i Stockholm och utforma biståndet utan målet är att det ska bestämmas hos och av mottagarna. Då blir det ännu viktigare att försöka förstå sina egna värderingar. Samtidigt måste vi vara tydliga med att vi har vissa värderingar, exempelvis jämställdhet mellan könen. Dessa ska vi förklara och arbeta för, men vi måste också förstå att samma idé, som till exempel jämställdhet, kan se olika ut i olika samhällen. Vi ska alltså inte exportera en svensk modell för hur saker ska göras eller se ut. Däremot måste vi föra ett samtal om våra värderingar.

– Inom Sida finns en stor debatt- och diskussionsglädje och ett otroligt sökande. Vi börjar allt mer komma till insikt om att utveckling är dynamisk och mycket komplex.

Inom Sida finns en samlad kompetens inom många områden. Här representeras bredden av hälsoenheten, från vänster Paula Sjöström, sociolog/statsvetare, Tomas Lundström, socionom, Anders Nordström, enhetschef och läkare, Susanne Lokrantz, folkhälsovetare och Pär Eriksson, ekonom.

Tillgång till hälsovård för alla är en mänsklig rättighet. I utvecklingssamarbetet har synen på hälso- och sjukvård förändrats. Behovet av läkare och annan sjukvårdspersonal har inte minskat, men för att nå en varaktig och hållbar förbättrad hälsa för alla krävs en bredare syn på hälsofrågorna.

Anders Nordström, ursprungligen läkare, är chef för Sidans hälsoenhet, men det var länge sedan han praktiserade medicin. Enheten står för en samlad kompetens inom många av de områden som utgör grunden för att skapa bättre hälsa och hälsosystem. Det omfattar reformer, organisation, finansiering, beteendevetenskap och service likväl som läkemedelsförsörjning.

Ett utvecklingssamarbete inriktat på folkhälsan

måste också beakta de faktorer som påverkar människors hälsa: trafik, föroreningar, livsstilsfrågor och arbetsmiljö.

– Vi ser alltså brett på hälsofrågorna, säger Anders Nordström, som tidigare arbetat aktivt som läkare för Röda korset i Kambodja och för Internationella Röda korskommittén.

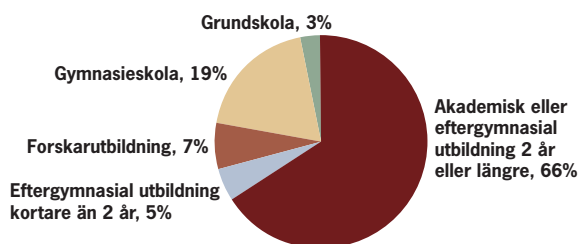
Läkarkompetensen är i och för sig viktig men lika viktiga är kompetenser som vårdlärare, statsvetare, lärare, folkhälsovetare och ekonomer.

– Vi sysslar framför allt med hälsofrågorna på sektor- och makronivå. Enhetens samlade kompetens är en förutsättning för att vi ska kunna arbeta tvärssektoriellt.

10 000 dagar till lärande

Sidas största tillgång är den kunskap och kompetens som finns hos medarbetarna. Avgörande för hur Sida klarar sin uppgift är förmågan att rekrytera, utveckla och behålla medarbetare och deras kompetens.

71 procent av Sidas personal har akademisk utbildning av någon form och sju procent har forskarutbildning. Jämfört med övriga statsförvaltningen har Sida dubbelt så många anställda med akademisk examen eller motsvarande.

Inom Sida finns en stor medvetenhet om vikten av lärande, både vad gäller regelrätta utbildningar och att hitta olika sätt att skapa utveckling och lärande i arbetet.

För att definiera den kompetens som är viktig för Sida har kompetensstjärnan skapats. I den beskrivs kompetens i fem dimensioner.

2001 ökade antalet timmar som ägnats åt lärande för andra året i rad, totalt sex procent eller drygt 10 000 dagar av den totala arbetstiden ägnades åt

lärande och kompetensutveckling. Mest ökade lärande med inriktning på strategisk kompetens. Lärandet inom den yrkestekniska kompetensen dominerar dock, det är interna och externa fackutbildningar, språk, IT med mera.

En mycket stor del av lärandet sker i det dagliga arbetet. Nya mötesformer prövas och nya arenor för lärande tas fram.

Sidas årliga organisationsmätning visar mycket positiva bedömningar på områden som ledarskap, engagemang i arbetet och eget ansvar, men mer negativa bedömningar vad gäller upplevd stress. Sida har därför satsat mycket på friskvård och föreläsningar om stress och balans i livet.

Sida har i form av en "Kompetensstjärna" lagt fast de fem huvudsakliga kompetenser som är viktiga för att Sidas medarbetare ska kunna bedriva sin verksamhet mot uppsatta mål.

Eva Nilsland, nu på Metodenheten, började i växeln för tjugo år sedan.

Inte karriär – men gärna livslångt lärande

– Det finns enorma möjligheter till lärande och kompetensutveckling bara du vågar ta steget.

Eva Nilsland arbetar på Metodenheten i en delad tjänst som innehåller både handläggning och assistentsysslor. Hon stortrivs i sitt nuvarande jobb. Ett jobb som hon vågade söka efter att ha gått igenom Sidas mentorprogram.

– Jag anmälde mig till mentorprogrammet 1999 då jag kände att jag kört fast på mitt gamla jobb som assistent med allmänna arbetsuppgifter. Jag ville inte göra karriär, men jag kände behov av att få ta större ansvar och arbeta mera självständigt inom tydligt definierade ämnesområden.

Eva Nilslands mentor blev en förskolechef, en kvinna i hennes egen ålder.

– Vi träffades en gång i månaden och diskuterade allt möjligt. Mycket handlade om ”hur”-frågor. Hur man kan planera sitt arbete på ett bättre och mer kreativt sätt, hur man kan hantera olika situationer som uppstår i det dagliga arbetet – i samspelet med andra människor. Samtalen fick mig att tänka i nya banor.

Mentorprogrammet är öppet för alla anställda på Sida, och ett av många utbildningsprogram som Sida satsar på. Organisationen befinner sig i en ständigt föränderlig miljö och det ställer nya krav på både verksamhet och medarbetarnas kompetens. I utbudet som medarbetarna kan välja på finns allt från universitetskurser till lunchsamtal i aktuella ämnen.

Eva Nilsland ansvarar i dag för information & kommunikation på enheten och hon sysslar också med ekonomiadministration och är webbredaktör. Områden hon tidigare inte arbetat med men som hon nu fått utbildning i, både inom Sida och genom externa kurser. Hon har också deltagit i de basmoduler i olika ämnen som erbjuds alla anställda.

För cirka tjugo år sedan började Eva Nilsland i Sidas växel, avancerade till arbetsledare – och hoppade av för att se världen och spela teater. Hon återkom så småningom, och när hon nu tittar framåt har hon inga tankar på att lämna Sida i brist på utmaningar.

– Jag har mycket kvar att lära mig, och det känns mycket stimulerande och utvecklande. Samtidigt som jag har fått en bra balans mellan jobbet och mitt övriga liv.

Information för att minska fattigdomen

Ett av många viktiga uppdrag för Sida är att informera om utvecklingssamarbetet. Informationen ska bidra till att minska fattigdomen.

Foto: Peter Knutson

Zenit är en global mötesplats i Sida-huset i Stockholm. Här finns bland annat Zenit City, ett rollspel som ger deltagarna förståelse för utvecklingssamarbetet, och som besöks av cirka 10 000 gymnasieelever varje år.

► STOR SVENSK OPINION FÖR MILLENNIEMÅLEN

Svenska folket ställer upp bakom målet att halvera fattigdomen i världen till 2015. En Sifundersökning som Sida gjorde under 2001 visar att 93 procent av svenskarna tycker det är viktigt att bekämpa fattigdomen. Men bara 14 procent tror att målen för fattigdomsbekämpning kommer att uppnås. Svenskarnas bild av utvecklingsländerna är ofta en bild av katastrof och elände. Bilden av människorna i utvecklingsländerna är mörk. Ett långsiktigt arbete krävs för att nyansera dessa föreställningar.

Målet för information och kommunikation är att öka kunskapen om och intresset för globala utvecklingsfrågor och långsiktigt utvecklingssamarbete hos svenska folket, samt främja debatten om dessa frågor.

Sida ska även när det gäller kommunikationen sätta fattigdomsbekämpningen i fokus. Huvudbudskapet är att det är möjligt att halvera fattigdomen till 2015.

Varje år lyfts ett tema från Milleniemålen fram för att visa på kopplingen till utveckling och fattigdomsbekämpning. Temat för 2001 var utbildning, 2002 är det hälsa och för 2003 tillväxt.

Vid sidan av bred information till allmänheten är ungdomar en prioriterad målgrupp. Arbetet med att öka kunskapen om utvecklingsfrågor och utvecklingssamarbete bland unga sker främst genom kompetensutveckling av lärare och skolledare.

Sidas hemsida www.sida.se är också en viktig kanal. Antalet besökare är uppe i mer än 60 000 per månad. Men även tryckt material som den egna tidningen OmVärlden har stor betydelse i den löpande kommunikationen.

Kunskap för ökad förståelse

– Eleverna har ett stort intresse för globala frågor. Det går att tala om en vetgirighet. Förhoppningen är att det också ska påverka synen på invandrare i Sverige.

Läraren Mikael Svensson på Hulebäcksgymnasiet i Mölnlycke utanför Göteborg kan se många fördelar med den internationellt inriktade undervisning han och kollegorna bedriver på skolan. För den handlar inte bara om geografi och andra länder. Mer om att få en förståelse för andra kulturer – både här hemma och globalt.

Ungdomar är en prioriterad grupp för Sidas informationsverksamhet, och därmed blir också landets lärare mycket viktiga. Mikael Svensson är en av många lärare som ägnar en stor del av sin undervisning åt världen utanför.

– Jag valde att utbilda mig till lärare i samhällskunskap och geografi för att jag alltid varit intresserad av internationella frågor och resande. Därför sökte jag mig medvetet till Hulebäcksgymnasiet som har en internationell profil och ett ambitiöst kollegium.

Samarbetet med Sida fungerar mycket bra, enligt Mikael Svensson. Lärarna deltar i kurser och utbildningar, material från Sida ingår i undervisningen, webbsidan och länksamlingarna används flitigt,

Foto: Johannes Berner

Läraren Mikael Svensson diskuterar rättvis handel med en grupp elever i SpSp 3A på Hulebäcksgymnasiet.

och han har varit i Stockholm med skolklasser och besökt Zenit City.

Han och kollegor har deltagit i många seminarier som arrangerats av Den Globala Skolan, Sidas program för internationalisering i lärandet. Vintern 2002 reste Mikael Svensson och två kollegor till honom dessutom till Indien.

– Det var en fantastisk resa. Vi var 24 lärare och skollärare från olika skolor runt om i landet. I närmare tre veckor var vi i Indien, och större delen av tiden bodde vi utanför den lilla staden Ponneri och gjorde fältstudier på cykel på landsbygden.

Sedan Sida startade projektet Den Globala Resan år 2000 har drygt 70 gymnasieskolor deltagit i globala resor till Bolivia, Indien, Namibia, Nicaragua, Uganda och Zimbabwe.

Ett samarbete med många parter

Det svenska utvecklingssamarbetet tar sig flera uttryck och går genom många kanaler. För att investera de resurser som Sverige satsar så bra som möjligt tar UD och Sida hjälp av enskilda organisationer, andra myndigheter och det svenska näringslivet. Genom detta samarbete med många parter når vi bättre resultat i kampen mot fattigdomen.

Sidas roll i utvecklingssamarbetet blir mer och mer att vara ett expertorgan för de samlade svenska insatserna. Genom landstrategierna läggs ett långsiktigt samarbete upp med samarbetsländerna. Insatserna inriktas på att stödja en utveckling som styrs av samarbetslandet och att en samordning mellan olika givare är viktig.

När det gäller det bilaterala stödet, som utgör cirka 60 procent av de pengar som Sverige investerar, fördelas 1,7 miljarder kronor genom enskilda organisationer. Sida har ramavtal med 14 organisationer om ett långsiktigt samarbete.

Men även andra delar av det svenska samhället är engagerade. Statliga myndigheter och verk som till exempel Riksskatteverket, Riksrevisionsverket och SCB har under många år samarbetat med motsvarande organisationer i länder över hela världen som fått stöd. Insatserna finansieras av Sida.

På samma sätt har en del av stödet till exempelvis Östeuropa utgjorts av ett samarbete mellan länsstyrelser, kommuner och landsting här hemma och i respektive samarbetsland.

Stödet till näringsliv och handel inriktas i dag på att bygga fungerande strukturer och regelverk. Men även krediter och garantier spelar en viktig roll för att få igång företagsamhet och handel – vilket svenska företag också har nytta av.

De svenska insatserna har under de senaste decennierna förändrats från stöd till enskilda projekt till ett samarbete kring de grundläggande förutsättningarna för utveckling. Ett samarbete där stora delar av det svenska samhället nu finns med. På följande sidor visas några exempel på hur Sida samarbetar med olika parter i Sverige och samarbetsländerna.

Internationella Röda Korset förser människor i flyktinglägret Rafah i Gaza med mat och andra förnödenheter.

► SAMARBETE MED ENSKILDA ORGANISATIONER

Med rötter i folkrörelserna

Årligen får nära 300 svenska enskilda organisationer statligt stöd till utvecklingsprojekt, enligt 80/20-principen. För varje krona som dessa organisationer samlar in skjuter Sida till fyra. En stor del av det svenska humanitära biståndet går också genom svenska enskilda organisationer. Vid dessa insatser kräver inte Sida någon egen finansiering.

Det svenska utvecklingssamarbetet har sina rötter i de svenska folkrörelserna.

Redan i mitten av 1800-talet verkade svenska missionärer i Afrika. När det nuvarande svenska statliga biståndet organiserades för mer än 40 år

sedan var folkrörelser och enskilda organisationer de främsta drivkrafterna.

Under 2001 förmedlade Sida 900 miljoner kronor till enskilda organisationers utvecklingsinsatser. Det räckte till cirka 2 000 insatser i mer än 100 länder. Sida vill genom stödet främja utvecklingen av ett livskraftigt civilt samhälle i samarbetsländerna och stärka de lokala organisationerna. Verksamheten inriktas på partnerskap, där kapacitetsuppbyggnad och långsiktig samverkan med organisationerna är viktiga ingredienser. Sida Civil Society Center i Härnösand fungerar som en resurs för de enskilda organisationerna. Vid sidan av arbetet med utbildning och idé- och metodutveckling, ska centret erbjuda en arena för diskussioner om utvecklingssamarbetet. ►

14 organisationer hade 2002 ramavtal om långsiktigt sam-

arbete med Sida: Afrikagrupperna, Diakonia, Forum Syd, Kooperation Utan Gränser, Lutherhjälpen/Svenska Kyrkans Mission/Evangeliska Fosterlandstiftelsen, LO/TCO:s biståndsnämnd, Naturskyddsföreningen, Olof Palmes Internationella centrum, PMU Interlife (svenska pingstmissionen), Rädda Barnen, Svenska Handikapporganisationers internationella biståndsförening (SHIA), Svenska Missionsrådet, Svenska Röda Korset samt Utbildning för Bistandsverksamhet.

Fem av ramorganisationerna fungerar också som kanaler för mer än 200 mindre svenska enskilda organisationer. Forum Syd, är till exempel en samverkansorganisation med drygt 130 organisationer som medlemmar.

Affärer för minskad fattigdom

Ekonomisk tillväxt i samarbetsländerna kräver att den privata sektorn kan utvecklas. Inte minst viktigt är det att fattiga människor på landsbygden involveras. Att få igång handel och företagssamhet gynnar även svenska företag.

Inriktning på Sidas stöd inom områdena näringsliv, finansiella system och handel går mer och mer mot insatser för att bygga fungerande strukturer och regelverk. Dessutom stödjer Sida uppbyggnad av fysisk infrastruktur i mottagarländerna, som ofta är en förutsättning för att utveckling skall kunna ske. Målet är att skapa förutsättningar för en hållbar tillväxt.

Sida och det svenska stödet till samarbetsländerna har även spelat en stor roll för svenska företags möjligheter att göra affärer i dessa delar av världen. Den svenska resursbasen har också en viktig roll att spela i genomförandet av biståndsinsatser.

Genom åren har Sverige genom Sida-stödda ukrediter bidragit till finansiering av infrastrukturprojekt uppgående till cirka 25 miljarder inom ramen för det svenska biståndet. Företag som haft nytta av detta är till exempel Ericsson när företaget började leverera till Kina. Krediterna blir nu allt mer obundna, vilket gör att även företag från andra länder kan få sina leveranser finansierade. Det är mot-

tagarlandet som är låntagare, som sköter upphandlingen och bestämmer leverantör.

I många länder finns svårigheter för privata företag att finansiera investeringar på den lokala marknaden. Ett aktuellt exempel på hur Sida lämnar garantier för lokal finansiering av projekt, är en serie marknadsnoterade skuldebrev i lokala pengar som telefonoperatören MTN Uganda börjat ge ut på den lokala kapitalmarknaden i Uganda. Sida utfärdar en kombination av kreditförstärkningsgaranti och en garanti för kreditrisk. Pengarna från värdepappersförsäljningen går till utbyggnad av MTN Ugandas telenät, med särskild inriktning på landsbygden. På fem år ska telefontätheten mer än fördubblas. En av delägarna i MTN Uganda är Telia Overseas.

Men även små insatser har stor betydelse. Fattiga människor har ofta svårt att låna pengar i banken. Mikrofinansiering är en benämning på olika metoder att ge fattiga människor tillgång till finansiella tjänster. 20 års erfarenhet av mikrofinansiering runtom i världen visar att fattiga och lågutbildade människor är pålitliga låntagare som investerar klokt och gärna sparar om det ges möjlighet. Sida stöder en rad olika mikrofinansprojekt i till exempel Bolivia, Zimbabwe, Tanzania, Nicaragua, Moçambique och Bangladesh.

StartSyd och StartÖst är två program för Sida-stöd till svenska småföretag som startar affärsprojekt

Mikrofinansiering är en benämning på metoder att ge fattiga människor tillgång till finansiella tjänster. Sida ger stöd till mikrofinansieringsprojekt i en rad länder. På bilden syns en grupp mikrokreditlåntagare i en av Ugandas mikrofinansorganisationer, FINCA.

i Afrika, Asien, Latinamerika och på Balkan eller i Östeuropa. Programmen erbjuder stöd till investeringar, riskavlyft och delfinansiering av kostnader för utbildning i samband med igångsättning av pro-

jektet. Överföring av kunskap och kompetens till företagen i de aktuella länderna är huvudsyftet för Startprogrammen.

► SAMARBETE MED ANDRA MYNDIGHETER

Demokratisering genom offentlig förvaltning

Foto: Martin Butterfield

Att ha rätt uppgifter och riktig statistik om förhållandena i det egna landet är en viktig länk i en demokratisk samhällsutveckling. Tanzanias folkräkning ger grundläggande information om befolkningen och dess levnadsvillkor.

Sida stödjer Sveriges samarbetsländer i deras arbete för mänskliga rättigheter och för en demokratisk samhällsutveckling. Detta sker ofta genom hjälp till uppbyggnad och modernisering av den offentliga förvaltningen.

Också i länder som anammat demokrati som samhällssystem finns kvardröjande strukturer som leder till att människors rättigheter inte iakttas och som förhindrar en demokratisk utveckling. Den offentliga förvaltningen kan antingen underlätta eller försvåra demokratiprocessen. En väl fungerande, effektiv statsförvaltning gynnar demokrati, ekonomisk tillväxt och social utveckling, medan en ineffektiv och onödigt stor förvaltning framförallt tär på fattiga länders resurser.

De myndigheter som ansvarar för grundläggande, sektorövergripande frågor har en särskilt viktig roll. Till denna grupp hör bland annat myndigheter som ansvarar för skatteförvaltning, budget- och finansarbete, statistikproduktion, statlig revision, kommunal/lokal demokrati och myndigheter inom rättsområdet. I början av 80-talet inleddes ett Sida-finansierat samarbete mellan sådana myndigheter och systerorganisationer (twinning) inom den svenska offentliga förvaltningen. Under årens lopp har bland annat Riksskatteverket (RSV), Statistiska centralbyrån (SCB), Riksrevisionsverket (RRV), Ekono-

mistyrningsverket (ESV) och Rikspolisstyrelsen (RPS) gjort värdefulla insatser i flera länder.

Tanken bakom detta samarbete mellan offentliga institutioner är att erbjuda samarbetsländerna – som ofta har en baskompetens inom sitt speciella ämnesområde – den *samlade kunskap* som en svensk myndighet byggt upp under årtionden eller århundraden vad avser administrativa system, modeller, teknik och ledarskap. Genom detta långsiktiga och djupa samarbete får samarbetsländerna tillgång till svenska och internationella erfarenheter som ger dem möjligheter att skapa egna lösningar.

Svenska myndigheter är i dag aktiva i ett stort antal länder i Afrika, Asien, Latinamerika och Öst- och Centraleuropa.

Projekten är resurskrävande och måste löpa över lång tid för att ge ett gott och bestående resultat. De samlade samhällseffekterna av samarbetet kan ofta mätas först efter många år, men tydliga indikationer såsom effektivare skatteuppbörd, större skattebas, möjligheter till skuldavskrivning, ändrad fördelningspolitik, bättre transparens och ansvarsutkrävande, lägre förvaltningskostnader, ändrad befolkningspolitik, etcetera ger fingervisningar om att förvaltningsstödet ger goda effekter. Reformering av offentlig förvaltning är en viktig åtgärd för att nå de biståndspolitiska målen.

Foto: Scanpix

Ulla Lindström blev Sveriges första biståndsminister och var konsultativt statsråd mellan 1954 och 1966. På bilden besöker hon ett flyktingläger i Gaza 1964. Då Ulla Lindström var biståndsminister sköttes det svenska biståndet genom några föregångare till Sida. Centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd (CK) bildades 1952. Det var ett samarbetsorgan för bistånd där både staten och enskilda organisationer ingick. CK:s uppgifter övertogs sedan av helstatliga Nämnden för internationellt bistånd (NIB) som 1965 ombildades till SIDA.

Från lokal mission till e

Det svenska utvecklingssamarbetet har sina rötter i den kristna missionen.

Redan på 1860-talet reste de första svenska missionärerna till Etiopien. I dag har missionsarbetet förändrats och bygger på samarbete mellan missionssamfund i Sverige och så kallade systerkyrkor i värdländerna.

Efter andra världskriget inledde USA 1948 den omfattande Marshallhjälpen för att återuppbygga Europa. Samma år lanserade USA även ett biståndsprogram till jordens fattigaste länder. FN, som bildades vid krigsslutet 1945, startade samtidigt sina första biståndsinsatser och Sverige bidrog då med någon miljon kronor.

I Sverige bildades Centralkommittén för svenskt tekniskt bistånd (CK) 1952, ett samarbetsorgan för bistånd där staten och enskilda organisationer delade kostnaderna lika. De första projekten i Etiopien och Pakistan gällde byggande och att utbilda yrkeslärare. Senare inleddes stöd till familjeplanering på Sri Lanka.

I takt med stigande kunskap om fattiga länder, ökade bidragen till enskilda biståndsorganisationer. Sixten Heppling i CK och makarna Alva och Gunnar Myrdal var viktiga opinionsbildare och Ulla Lindström blev den första biståndsministern.

Inom FN spelade Dag Hammarskjöld, generalsekreterare 1955–61, en nyckelroll för att lyfta fram de fattiga ländernas situation.

1962 antog riksdagen den biståndsproposition som formulerats av en arbetsgrupp under ledning av Olof Palme på uppdrag av den dåvarande statsministern Tage Erlander. I propositionen fastslogs att huvudmålet för det svenska biståndet var att höja de fattiga folkens levnadsnivå, ett mål som fortfarande gäller. Tre motiv för biståndet angavs: fred/säkerhet, solidaritet och handelsutbyte. Dessa tre mål blev vägledande för biståndets framtida inriktning och CK ersattes av den helstatliga Nämnden för internationellt bistånd (NIB).

År 1965 ombildades NIB till SIDA, Swedish International Development Authority. De första åren koncentrerades insatserna till Etiopien, Indien, Kenya, Pakistan, Tanzania och Tunisien. Att det just blev dessa länder berodde på tidigare kristna

ll en rättvisare värld

missioner, politiska motiv och att de engelskspråkiga tidigare brittiska kolonierna passade Sverige kulturellt.

Tre år senare beslutade riksdagen att den svenska biståndet successivt fram till mitten av 1970-talet skulle höjas till en procent av BNP. Härigenom gick Sverige, liksom Nederländerna, i spetsen för ett ökande bistånd. År 1970 satte FN målet att alla rika länder snarast skulle avsätta minst 0,7 procent av BNP till bistånd.

Fram till i början av 1970-talet hade biståndet oftast styrts av Sverige och inriktats på enstaka projekt. I stället fick nu de länder som mottog bistånd ett större inflytande och i samråd med givarlandet Sverige bestämdes vilka projekt eller samhällssektorer man skulle satsa på.

När oljekrisen bröt ut 1973 beslutade den svenska regeringen att höja det bundna biståndet, vilket innebar att mottagarländerna i högre grad än tidigare måste köpa svenska varor för en del av biståndsbeloppen. Antalet prioriterade biståndsländer för Sverige hade i mitten av 1970-talet ökat till 14.

År 1978 beslutade riksdagen att komplettera det tidigare huvudmålet att höja de fattiga folkens levnadsnivå med de fyra biståndsmålen: resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomiskt och politiskt oberoende samt demokratisk samhällsutveckling.

Två år senare, 1980, ändrades inriktningen av biståndet genom en strategi för landsbygdsutveckling. Den nya inriktningen innebar ökade satsningar

för den fattigaste tredjedelen av befolkningen. De mest omfattande insatserna genomfördes i Etiopien och Mocambique. Samtidigt ville Sverige öka effektiviteten i biståndet genom att givare och mottagare kritiskt diskuterade samarbete och planer.

Under de första åren av 1980-talet började även Sverige, liksom de flesta andra västliga givarländer, att stödja Världsbankens och Valutafondens program för att stabilisera och liberalisera ekonomin i u-länderna. Från svenskt håll betonades att dessa program inte fick försämra människornas levnadsvillkor.

År 1988 tillkom ett femte biståndsmål: framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön. Efter Sovjets sammanbrott inleddes biståndssamarbetet med Öst- och Centraleuropa. Extra pengar satsades på biståndet till Öst- och Centraleuropa utöver det gällande biståndet.

Det nya Sida, Swedish international development cooperation agency, bildades 1995 genom sammanslagning av SIDA och de mindre organen BITS, Swedecorp, SAREC och Sandö u-centrum.

När detta skrivs, hösten 2002, pågår diskussionerna om nästa steg i det svenska internationella utvecklingssamarbetet: en samlad svensk politik för global utveckling. Utmaningen nu är att föra in den globala dimensionen i utvecklingssamarbetet och diskutera kopplingen mellan bistånd och andra politikområden. Målet handlar inte bara om att på sikt utrota fattigdomen utan också om att åstadkomma en rättvisare värld.

Referenser och lästips

Sidas arbete styrs av tre interna styrdokument:

- Sida vid sida (Sida)
- Perspectives on Poverty (Sida)
- Sida at Work (Sida)

Verksamhetsberättelser:

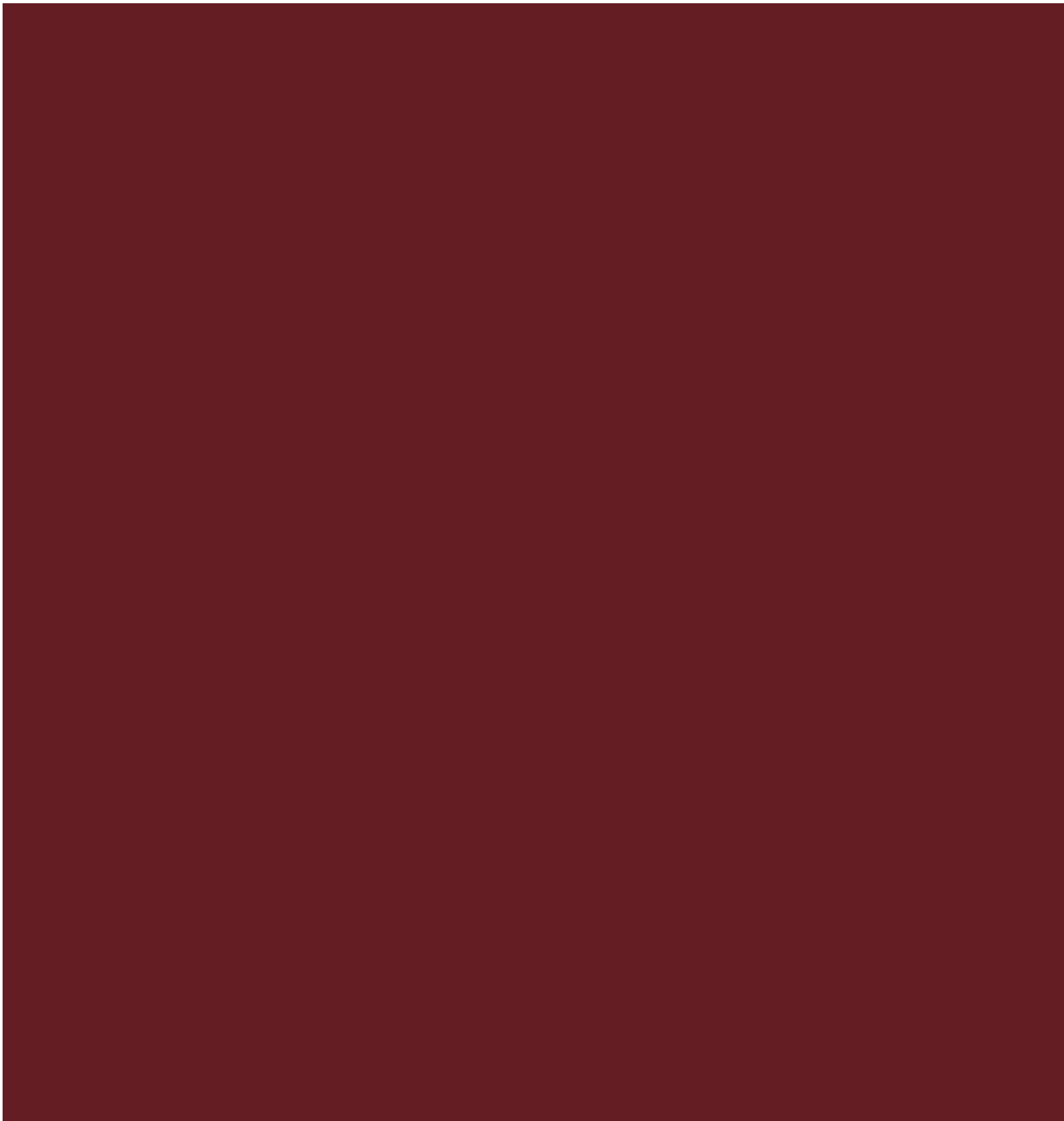
- Sidas Årsredovisning (Sida)
- Sveriges internationella utvecklingssamarbete, årsbok (Regeringskansliet)
- Regleringsbrev avseende Sida (Regeringskansliet)

Mer om millenniemålen:

- Det är möjligt att halvera fattigdomen till 2015 (Regeringskansliet), www.ud.se
- Millenniedeclarationen i sin helhet (FN), www.sfn.se
- Millennium Development Goals (UNDP), www.undp.org
- World Development Goals (Världsbanken), www.developmentgoals.org

Beställ Sidas publikationer och läs mer om verksamheten på www.sida.se

Att halvera fattigdomen i världen till år 2015 är vår tids största utmaning. Det kräver samarbete och uthållighet. Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens. Det gör världen rikare.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besök: Sveavägen 20
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-698 56 15
www.sida.se, info@sida.se